

Závěrečná zpráva Akreditační komise o hodnocení doktorských studijních programů na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně

září 2012

O zahájení hodnocení rozhodla Akreditační komise (dále AK), která dle § 84 odst. 1 písmeno a) zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), pečuje o kvalitu vysokoškolského vzdělávání a všestranně posuzuje vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou a další tvůrčí činnost vysokých škol, na svém zasedání ve dnech 13. – 15. září 2010.

Účelová pracovní skupina (dále ÚPS), kterou AK pro realizaci hodnocení jmenovala, pracovala ve složení: prof. PhDr. Jana Geršlová, CSc. – předsedkyně, doc. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D., prof. RNDr. PhDr. Jan Štěpán, CSc., doc. Ing. Iva Ritschelová, CSc., prof. RNDr. Jan Ámos Víšek, CSc.

Návštěva ÚPS na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy univerzity v Brně (PEF MENDELU) se uskutečnila dne 27. června 2012 ve složení: prof. PhDr. Jana Geršlová, CSc. prof. RNDr. PhDr. Jan Štěpán, CSc., doc. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D., a Mgr. Dagmar Kaplanová (pracovnice sekretariátu AK). Za fakultu se jednání zúčastnili: prof. Ing. Jana Stávková, CSc. (děkanka), doc. Ing. Pavel Žufan, Ph.D. (proděkan pro koncepci a rozvoj), dále prof. Ing. Pavel Tomšík, CSc. a doc. Ing. Vlasta Kašparovská, Ph.D.

Název programu	Název oboru	Doba studia	Počet studentů		Platnost akreditace
			P	K	
Economics and Management	Business Economics and Management	3	2	28	31.12.2017
Ekonomika a management	Řízení a ekonomika podniku	3	24	18	31.12.2017
Hospodářská politika a správa	Finance	3	11	8	1.6.2014
Systémové inženýrství a informatika	Ekonomická informatika	3	7	1	1.6.2014

Úvod

Zpráva vychází ze Sebehodnotící zprávy o uskutečňování doktorských studijních programů (DSP) zpracované na základě Dotazníku pro hodnocení akreditovaných činností – doktorské studijní programy, dalších podkladových materiálů zpracovaných fakultou, z veřejně dostupných informací a z poznatků, které vyplynuly z návštěvy PEF MENDELU. Po návštěvě si ÚPS vyžádala ještě doplnění informací, které fakulta bezprostředně dodala. Veškeré podklady byly zpracovány pečlivě, přehledně a erudovaně. Velmi dobře byly vyplněny údaje v odborných životopisech (na kartách G) o personálním zabezpečení oborů; konkrétně byly karty G vyplněny skutečně pouze s pěti nejvýznamnějšími publikacemi jednotlivých pracovníků za posledních 5 let, jak bylo požadováno (což dává plastický přehled o odborném zaměření a kvalitách). Z pohledu, který vyplývá z podkladových materiálů, je zřejmé, že

fakulta vidí vcelku objektivně a reálně kladné stránky a je si vědoma i případných rizik. V případě nedostatků postupně realizuje kroky k jejich nápravě.

AK měla k dispozici veškeré vnitřní předpisy upravující studium v DSP na PEF MENDELU, zásady jsou standardní. Veškeré disertační práce jsou zveřejněny v informačním systému MENDELU (https://is.mendelu.cz/zp/portal_zp.pl). Dokumentace k průběhu všech DSO je vedena pečlivě a přehledně, u obhájených disertačních prací byly uloženy veškeré doklady o průběhu studia jednotlivých studentů, autoreferáty a publikačními výstupy doktoranda, oponentské posudky. U namátkou vybraných případů AK konstatovala velmi dobré zastoupení členů zkušebních komisí, jisté nedostatky se objevily v případě hodnocení disertačních prací zahraničních studentů, kdy posudky nepostihovaly nedostatky, které AK zjistila.

Oborové rady všech DSO splňují podmínky zastoupení interních a externích členů, PEF MENDELU zvolila za externí členy renomované odborníky daných oborů. Zejména v programu Ekonomika a management, obor Řízení a ekonomika podniku, by však bylo žádoucí rozšířit oborovou radu o další interní pracovníky PEF (rada je pouze osmičlenná).

Podle podkladových materiálů byly tvůrčí aktivity pracovníků fakulty výrazně povzbuzeny řešením výzkumného záměru v období 2005-2011, které přispělo k vytvoření tvůrčího klimatu na fakultě a k nastavení systematického přístupu k řešení výzkumných úkolů, včetně volby výzkumného zaměření jednotlivých pracovníků. Tento trend v podstatě potvrzuje bodové ohodnocení fakulty z pohledu publikovaných prací RIV.

- **Studijní program Ekonomika a management, obor Řízení a ekonomika podniku v české a anglické verzi**

Výzkumná, vývojová a další tvůrčí činnost

Výzkumná činnost se částečně odchyluje od zaměření doktorského studijního programu, některé projekty směřují do oblasti regionálního rozvoje (projekt CENTROPE Regional Development Report) a hospodářské politiky (Welfare, Wealth and Work for Europe, částečně i výzkumný záměr MŠMT), chybí větší počet projektů orientovaných na problematiku podnikové ekonomiky a managementu.

Studenti, disertační práce

Obor s největším počtem doktorandů (za posledních 5 let 237 studentů a 53 absolventů) prochází od akademického roku 2012/2013 několika změnami. Zatímco dosud byla přijímací zkouška založena na ověření znalostí ekonomie, managementu a jazykové připravenosti, bude v tomto roce přijímací zkouška založena na odborné diskusi o navrhovaném tématu disertační práce v anglickém jazyce. Budou tak posuzovány následující oblasti: kvalita záměru disertační práce (váha 40 %); odborné předpoklady (váha 40 %); jazyková připravenost (váha 20 %). Za splnění podmínek přijímacího řízení bude považováno získání alespoň 60 bodů z celkově možných 100. Základním vstupním požadavkem bylo a zůstává úspěšné absolvování příbuzného oboru (navazujícího) magisterského studia.

Studijní povinnosti jsou založeny především na absolvování komisionálních zkoušek uskutečňujících se na konci prvního (součástí je obhajoba tezí disertační práce, Ekonomie a Metodologie vědy) a druhého ročníku (součástí je obhajoba rozpracované disertace, Management a volitelný předmět v anglickém jazyce). Aby však mohli studenti být připuštěni

ke komisionální zkoušce, musí se účastnit hromadných konzultací k povinným a individuálních konzultací k volitelným předmětům daného ročníku. Dále jsou studenti povinni prezentovat teze své práce, resp. rozpracovanou práci, v rámci aktivit Výzkumného centra PEF. Minimální požadavky na publikační činnost zahrnují jeden oponovaný příspěvek na konferenci a jeden příspěvek v časopise uznatelném v rámci RIV. Prezenční studenti jsou rovněž povinni účastnit se na výuce předmětů garantovaných ústavem, k němuž jsou přiřazeni v rámci doktorského studia. Výuková povinnost zahrnuje 2-3 cvičení týdně (4-6 hodin). Jednou za rok probíhá hodnocení studentů (pro hodnocení Oborové rady, která schvaluje postup studentů do vyšších ročníků a pro potřeby potenciálního udělení mimořádných stipendií, která vycházejí z hodnocení tří oblastí: studium, publikační činnost, práce na ústavu).

U témat disertačních prací AK konstatovala, že některá témata obhájených a řešených disertačních prací vybočují ze zaměření DSP, např.: „*Klasifikace soudobých sociálně-ekonomických přístupů k teorii růstu*“; „*Dotační politika jako jeden z faktorů změny výrobní struktury a ekonomické situace v zemědělství ČR v regionálních souvislostech*“; „*Úprava státních podpor v rámci pravidel Evropské unie*“; „*Model hodnocení konkurenceschopnosti evropských regionů na úrovni NUTS II*“; „*Ekonomická optimalizace silniční sítě Kraje Vysočina*“; „*Efektivnost veřejných zakázek*“; „*Identifikace faktorů ovlivňující rozvoj vyšších územně samosprávných celků*“; „*Zkoumání rozdílných životních podmínek ve vybraných zemích EU*“; „*Climate changes and their consequences on the real estate market*“; „*Faktory ovlivňující kvalitu služeb cestovního ruchu*“; „*Životní standard spotřebitelů v České republice*“. U většiny nahodile vybraných prací studijního programu v českém jazyce AK neshledala problémy, především práce z poslední doby vykazovaly výrazné zlepšení oproti pracím ze začátku sledovaného období posledních pěti let.

AK narazila při náhodném výběru na problémy v kvalitě obhájených disertačních prací u některých studentů studijního programu v anglickém jazyce. Konkrétně šlo o tři práce: „*Analysis of the Development of Global Capture Fishery and Aqua Culture Production*“ (roku 2011 obhájená práce obsahuje velké množství překlepů a gramatických chyb, které byly v práci – patrně oponentem – podtrženy. Tematicky se práce do značné míry mýjí s odborností DSP, vychází ze sekundárních pramenů, chybí zdroje u většiny tabulek a obrázků, vyhodnocení je jednoduché, hlavně pomocí „ilustrované statistiky“, v posudcích se tyto nedostatky neodrazily); „*Credit Rating Advisory Services by Tax Advisors*“ (práce obhájená roku 2011, není jasné, zda byly otázky uvedené v protokolu o obhajobě v angličtině, v práci jsou nedostatečně uvedeny zdroje, především u tabulek a grafů – není zřejmý podíl studenta na zpracování, hypotézy jsou pouze popisné, bez statistických testů, ani zde se to neodrazilo v posudcích); „*The Impact of Consumer Behavior on the Vegetables Marketing in Yemen Republic*“ (roku 2011 obhájená práce má vážné metodologické nedostatky, u tabulek nejsou uvedeny zdroje, není zřejmé, zda údaje jsou převzaté nebo pocházejí z výzkumu disertanta, odkazy na literaturu v teoretické části jsou často u názvů kapitol – znamená to, že celý text byl převzat? – a i po formální stránce je práce velmi slabá – různé velikosti písma, střídá se zarovnaný a nezarovnaný text, nadměrný počet úrovní podkapitol, jako zdroj je používána i wikipedie, u některých grafů chybí popisky os, není uvedena publikační činnost doktoranda). Z hlediska počtu obhájených disertací v anglické verzi tyto nedostatky tvoří jen zlomek prací, je však třeba učinit opatření, aby se neopakovaly.

Z hlediska zahraničních mobilit je pobyt na zahraniční instituci studentům důrazně doporučen, ovšem není nezbytnou podmínkou úspěšného absolvování studia. Je tomu tak především z důvodu obtížného naplnění této podmínky studenty kombinované formy studia,

ale také z důvodu relativně velkého počtu studentů a problémům se zajištěním pracovišť, na nichž by tyto pobyty mohly být realizovány. Přesto z 53 absolventů vyjelo celkem 26 studentů na minimálně měsíční pobyt na zahraniční instituci. Při diskusi na návštěvě na fakultě byla zmíněna také časová zaneprázdněnost studentů DSP, které zahraniční mobility zdrží od plnění povinností studia ve stanoveném časovém termínu. Významným momentem je rovněž rozvoj mezinárodní spolupráce, který se pozitivně promítá do zvyšujícího se procenta studentů absolvujících zahraniční stáže a umožňuje častější konfrontaci výsledků výzkumné činnosti se zahraničím. V tomto směru je významným momentem i to, že fakulta řeší projekt OPVK zaměřený na tvorbu výzkumných týmů, který přispívá k přípravě systémových opatření umožňujících rozvoj a zvyšování kvality výzkumné činnosti. Obtížněji řešitelný problém je zvyšování zapojení studentů kombinované formy studia do výzkumné činnosti pracoviště. I zde však fakulta usiluje o zlepšení formou zapojení těchto studentů do života ústavů fakulty prostřednictvím jejich zapojení do výuky i stimulováním jejich účasti na poradách ústavů a při přípravě výzkumných projektů.

Akademičtí pracovníci

Garantem DSO je prof. Ing. Pavel Tomšík, CSc.. Patří k dlouholetým předním odborníkům v oblasti managementu, i když se v řadě svých prací věnuje více aplikační rovině a souvislostem se zaměřením MENDELU. V oboru Řízení a ekonomika podniku působí aktivně 24 školitelů – i přes poměrně velký počet studentů nepřesáhl počet vedených disertačních prací limit pěti. Školitelé jsou – až na dvě výjimky (Panevropská univerzita Bratislava a Masarykova univerzita) – kmenovými zaměstnanci fakulty, několik z nich působí (většinou na dohodu) na B.I.B.S., ve třech případech úvazkem do 0,5 na VŠP Jihlava, UKF Nitra a VŠEM Praha. U většiny školitelů jejich publikační výstupy odpovídají jak tematicky, tak i kvalitou oboru Řízení a ekonomika podniku, tři školitelé se výrazně orientují na regionální politiku a regionální rozvoj. Celkově převládají publikace ve sbornících z konferencí, ale také monografie, méně se objevují publikační výstupy v časopisech s IF. Celkově je úroveň akademických pracovníků tohoto oboru na solidní úrovni, odpovídající požadavkům vyplývajícím ze standardů AK pro studijní programy.

• Studijní program Hospodářská politika a správa, studijní obor Finance

DSO Finance je koncipován jako široce rozprostřený obor, který však ani ve svém profilu absolventa, ani v cíli studia nereflektuje zaměření DSP Hospodářská politika a správa. ÚPS dává ke zvážení eventuální změnu studijního programu, které by lépe ukotvila postavení tohoto DSO na fakultě – i ve vztahu k spektru možných zájemců o obor.

Výzkumná, vývojová a další tvůrčí činnost

Fakulta je aktuálně řešitelem cca deseti projektů z kategorií A a B (zahraničních či domácích vědeckých grantů), a aktivně usiluje o získávání nových projektů. Většina řešených projektů je v souladu se zaměřením studijního oboru, jeden je zaměřen do oblastí podnikové ekonomiky či podnikových financí. Uvedené výzkumné projekty tvoří solidní základnu pro zapojení doktorandů oboru Finance.

Studenti, disertační práce

Uvedený obor je podstatně menší než DSO Řízení a ekonomika podniku, za posledních 5 let v něm studovalo 66 studentů a absolvovalo jich 14. Kritéria přijímacího řízení jsou stejná jako

u ostatních DSO (přijímací zkouška založená na odborné diskusi o navrhovaném tématu disertační práce v anglickém jazyce). Také povinnosti a kritéria hodnocení DSO Finance jsou obdobné jako u ostatních DSO (Studijní povinnosti jsou založeny především na absolvování komisionálních zkoušek uskutečňujících se na konci prvního (součástí je obhajoba tezí disertační práce, Ekonomie a Metodologie vědy) a druhého ročníku (součástí je obhajoba rozpracované disertace, Teorie financí a volitelný předmět v anglickém jazyce (výběr z jedenácti předmětů).

Některá témata obhájených a řešených disertačních prací jen mírně vybočují ze zaměření DSO Finance, směřují především do oborů podnikové finance, účetnictví a bankovníctví, nikoli však hospodářské politiky a správy.

Ze 14 absolventů v posledních pěti letech absolvovalo minimálně měsíční pobyt na zahraniční instituci celkem 11 studentů.

Akademičtí pracovníci

Garantem oboru je doc. Ing. Danuše Nerudová, Ph.D. Její profilující publikační výstupy odpovídají oboru i přednášeným předmětům Mezinárodní zdanění a daňové systémy i předmětu Finanční účetnictví a mezinárodní účetní standardy. V DSO působí aktuálně 12 aktivních školitelů, z nichž jsou téměř všichni kmenovými pracovníky PEF MENDELU a drtivá většina z nich patří do kategorie mladých akademických pracovníků. Počet vedených prací se pohybuje kolem dvou.

Zájem studentů v minulosti sice převyšoval dostupné školitelské kapacity, ovšem tento problém postupně mizí v souvislosti s kvalifikačním růstem pracovníků, ale také s klesajícím počtem uchazečů o doktorské studium. V době, kdy fakulta již nemůže nabídnout absolventům DSP pracovní místa, potenciální uchazeči ztrácejí zájem o doktorské studium a preferují jistotu zaměstnání.

• Studijní program Systémové inženýrství a informatika, studijní obor Ekonomická informatika

Výzkumná, vývojová a další tvůrčí činnost

Fakulta je aktuálně řešitelem asi deseti projektů z kategorií A a B (zahraničních či domácích vědeckých grantů), a aktivně usiluje o získávání nových projektů. Většina řešených projektů není zcela v souladu se zaměřením studijního oboru, i když v sobě obsahuje hraniční aspekty informatických souvislostí s podnikovou ekonomikou, hospodářskou politikou, včetně regionálního rozvoje. Významný pro DSO Ekonomická informatika je grant „Výzkum uplatnění e-technologií v podnikovém prostředí“. Aktuálním grantem je „*Konstrukce metod pro vícefaktorové měření komplexní podnikové výkonnosti ve vybraném odvětví*“ (2011-2013).

Studenti, disertační práce

Za posledních 5 let v oboru studovalo 33 studentů, absolvovalo jich 11. Hlavní studijní oblasti vycházejí ze dvou povinných předmětů, kterými jsou Ekonomická informatika a Informační systémy. Dále si studenti volí předmět (příp. předměty) související s tématem disertační práce. Témata obhájených i současně řešených témat disertačních prací jsou v souladu se zaměřením DSO.

Zahraniční mobility jsou u poměrně malého oboru na velmi dobré úrovni: v posledních pěti letech vyjelo z dvanácti absolventů na minimálně měsíční pobyt na zahraniční instituci celkem 9 studentů.

Akademičtí pracovníci

Garantem oboru je doc. Ing. Arnošt Motyčka, CSc. Je uznávaným odborníkem oboru Ekonomická informatika, jeho publikační výstupy odpovídají požadavkům na kvalitní garanci oboru. Publikační činnost šesti školitelů odpovídá zaměření studijního programu, stejně tak struktura přednášejících.

Závěry a doporučení

Uskutečňování DSP na PEF MENDELU odpovídá podmínkám akreditace a je v souladu s požadavky studijních programů a oborů.

- Věnovat pozornost publikační činnosti akademických pracovníků a získávání vědeckých grantů. Motivovat k publikacím v externích a mezinárodních vědeckých časopisech.
- Dbát na úroveň obhájených disertačních prací u zahraničních studentů v angličtině. Nároky by měly být stejné jako na úroveň prací v češtině, měla by být také sjednocena i forma administrativy (jednotným jazykem posudků u těchto prací angličtina, stejně tak i jazyk obhajoby, včetně položených otázek). Požadavek je o to důležitější, že je v anglické verzi oboru výrazná převaha kombinovaného studia nad studiem v prezenční formě.
- Zvýšit nároky na výběr témat disertačních prací s odpovídajícím zaměřením na příslušný DSO a přesně formulovaný vědecký záměr tématu (v souladu s odbornou a publikační činností školitele a ve vztahu k řešeným vědeckým grantům a projektům pracoviště). V této souvislosti zvážit provedení revize aktuálně řešených a zpracovávaných témat disertačních prací tak, aby plně odpovídaly výše uvedeným zásadám.
- U oboru Řízení a ekonomika podniku profilovat související výzkumnou činnost (včetně řešených grantů a projektů) na problematiku podnikové ekonomiky a managementu. Výzkumné zaměření pracoviště se v současnosti částečně odklání do oblasti regionálního rozvoje, která s odborností podnikové ekonomiky nesouvisí.
- U oboru Finance však AK doporučuje zvážit eventuální změnu studijního programu, která by lépe ukotvila postavení tohoto oboru na fakultě – i ve vztahu k spektru možných zájemců o obor. V současnosti ani ve svém profilu absolventa, ani v cíli studia nereflktuje zaměření DSP Hospodářská politika a správa.
- Zvážit rozšíření oborových rad o další interní pracovníky PEF (zejména u oboru Řízení a ekonomika podniku).

Závěry k akreditaci studijních programů:

- 1) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Ekonomika a management* se studijním oborem *Řízení a ekonomika podniku* se standardní dobou studia 3 roky, doktorského studijního programu *Hospodářská politika a správa* se studijním oborem *Finance* se standardní dobou studia 3 roky, doktorského studijního programu *Systémové inženýrství a informatika* se studijním oborem *Ekonomická informatika* do 1. 9. 2020.
- 2) AK souhlasí s prodloužením platnosti akreditace doktorského studijního programu *Economics and Management* se studijním oborem *Business Economics and Management* se standardní dobou studia 3 roky a výukou v anglickém jazyce do 1. 9. 2020.

Kontrola plnění závěrů a doporučení AK:

AK žádá předložit v září 2016 kontrolní zprávu o plnění uvedených doporučení.